

Sygn. akt V U 705/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2023 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Romuald Kompanowski

Protokolant: st.sekr.sądowy Piotr Durajczyk

po rozpoznaniu w dniu 30 października 2023 r. w Kaliszu

odwołania P. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 30 sierpnia 2023 r. Nr (...)

w sprawie P. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

1. Oddala odwołanie.

2. Nie obciąża odwołującego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego.

Sędzia Romuald Kompanowski

UZASADNIENIE

Decyzją z 1 marca 2023 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. przyznał P. M. prawo do emerytury od (...) r. tj. osiągnięcia wieku emerytalnego. Wysokość emerytury ustalono w oparciu o kwotę składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji oraz kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego.

Kolejną decyzją, z 30 sierpnia 2023 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił P. M. prawa do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego wskazując, że prawo takie przysługuje osobie pobierającej emeryturę przyznaną z tytułu zatrudnienia na kolei w rozmiarze co najmniej 15 lat lub przyznaną na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej, jeżeli ostatnim miejscem pracy przed przejściem na emeryturę było zatrudnienie na kolei a prawo do świadczenia powstało z tytułu tego zatrudnienia.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył P. M.. Odwołujący wniósł o zmianę decyzji poprzez przyznanie prawa do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu deputatu węglowego.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie a następnie o zasądzenie od odwołującego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd ustalił, co następuje:

Odwołujący P. M. urodził się (...)

W okresie od 2 lutego 1984 r. do 31 stycznia 2016 r. odwołujący był zatrudniony w (...) S.A. w W.. W okresie do 31 stycznia 2016 r. odwołujący miał ustalone prawo do deputatu węglowego w postaci ekwiwalentu pieniężnego.

Od 3 sierpnia 2016 r. odwołującemu zostało przyznane prawo do świadczenia przedemerytalnego.

W okresie od 01 października 2016 r. do 24 lutego 2023 r. odwołujący był zatrudniony w (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością najpierw w wymiarze 0,4 etatu, następnie 0,43 etatu a od lipca 2022 r. – w wymiarze pełnego etatu. Przez cały okres wskazanego wyżej zatrudnienia odwołujący wykonywał pracę inkasenta targowiska miejskiego.

(bezsporne a nadto świadectwa pracy, zaświadczenie – akta organu rentowego)

Powyższe okoliczności Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zawartej w aktach organu rentowego jako okoliczności jednoznacznie wynikające z tych dowodów.

Sąd ocenił zebrany materiał dowodowy jako kompletny i spójny, a przez to mogący stanowić podstawę ustaleń faktycznych w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 74 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (Dz.U.2022.2542 t.j. z dnia 2022.12.08) byłemu pracownikowi kolejowemu pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, przyznaną na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 1983 r. poz. 144, z późn. zm. 52) albo przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 504 i 1504), a także członkom rodziny tego pracownika pobierającym po nim rentę rodzinną przyznaną na podstawie wymienionych przepisów, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego.

Zgodnie zaś z art. 74 ust. 10 i 11 cytowanej wyżej ustawy z 8 września 2000 r. emeryci i renciści nabywają prawo do ekwiwalentu pieniężnego z dniem przyznania emerytury lub renty. Prawo do pobierania ekwiwalentu pieniężnego ustaje lub ulega zawieszeniu wraz z ustaniem prawa do emerytury lub renty.

Zgodnie z treścią przytoczonego wyżej art. 74 ustawy z 8 września 2000 r., ustawodawca określił krąg podmiotów, którym przysługuje prawo do deputatu węglowego, tj. byłym pracownikom kolejowym pobierającym rentę lub emeryturę (lub członkom ich rodzin, którzy prawo do renty lub emerytury uzyskali na podstawie jednego z wyżej wymienionych aktów prawnych, a ponadto w okresie zatrudnienia na kolei mieli prawo do deputatu węglowego.

Nie jest trafne stanowisko ZUS, że skoro ostatnim zatrudnieniem ubezpieczonego przed świadczeniem emerytalnym nie była praca na kolei oraz nie we wszystkich okresach zatrudnienia uprawniony był do takiego ekwiwalentu, to nie nabył on prawa do deputatu węglowego.

Istotne jest bowiem ustalenie, czy emerytura ustalona została na podstawie zatrudnienia kolejowego i wówczas prawo do deputatu przysługuje, czy też na podstawie zatrudnienia poza koleją, co wyklucza przyznanie prawa do deputatu (tak samo Wyrok SA w Szczecinie z 16.05.2019 r., III AUa 96/19, LEX nr 2685056, a także Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku w sprawie III AUa 1845/19, niepubl., a nadto podobnie Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 7 marca 2012 r., III AUa 1699/11, Legalis nr 733836). Innymi słowy, przepis art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000 r. nie odnosi się jedynie do byłych pracowników ostatnio zatrudnionych na kolei, ale do wszystkich byłych pracowników kolejowych, którzy jako emeryci lub renciści, uzyskali to uprawnienie w oparciu o zatrudnienie na kolei, a nie o inne zatrudnienie.

Ponadto należy wskazać, że zgodnie z poglądem wyrażonym przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, w wyroku z dnia 07 marca 2012 r., w sprawie o sygn. akt III AUa 1699/11 (publ. LEX nr 1238743), prawo do deputatu węglowego przysługuje byłym pracownikom kolejowym, którzy na podstawie właśnie tego zatrudnienia nabyli emeryturę lub rentę. Jak wskazał Sąd Apelacyjny powyższy przepis nie wymaga, aby przyznana emerytura była pochodną „wyłącznie” zatrudnienia na kolei oraz aby praca na kolei była wykonywana bezpośrednio przed przyznaniem prawa do świadczenia.

Wyżej zaprezentowana ocena prawna nie ma zastosowania w niniejszej sprawie. Odwołujący bowiem uzyskał prawo do emerytury wyłącznie w oparciu o ukończony wiek emerytalny. W przypadku odwołującego nie było konieczne wykazanie odpowiednio długiego okresu ubezpieczenia w tym jakiegokolwiek okresu pracy na kolei.

Z kolei wykładnia art. 74 ust. 4 ustawy o komercjalizacji, zgodnie z którą prawo do deputatu węglowego przysługuje emerytowi tylko wówczas, gdy jego prawo do emerytury powstało z takiego tytułu zatrudnienia, w którym przysługiwało mu prawo do takiego deputatu. W omawianym zakresie chodzi o zatrudnienie na kolei rozumiane jako podstawa nabycia prawa do emerytury kolejowej, a zatem obejmujące pracę na kolei, pracę równorzędną z pracą na kolei oraz okresy zaliczane do pracy na kolei w odpowiednim wymiarze (por. art. 40 ustawy emerytalnej). To zaś prowadzi do wniosku, że pobieranie emerytury z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyłącza możliwość nabycia przez byłego pracownika kolejowego prawa do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w art. 74 ustawy o komercjalizacji.

Konkludując trzeba stwierdzić, że z brzmienia art. 74 ust. 4 ustawy o komercjalizacji wynika, że prawo do deputatu węglowego przysługuje wyłącznie emerytowi tylko wówczas, gdy jego prawo do emerytury powstało z takiego tytułu zatrudnienia, w którym przysługiwało mu prawo do takiego deputatu. Zatem, warunkiem koniecznym dla nabycia prawa do deputatu węglowego jako szczególnego przywileju branżowego jest posiadanie prawa do emerytury powstałej z tytułu zatrudnienia na kolei, obejmującego pracę na kolei, pracę równorzędną z pracą na kolei oraz okresy zaliczane do pracy na kolei w odpowiednim wymiarze (por. art. 40 ustawy emerytalnej), a zatem prawa do emerytury kolejowej.

Dlatego też, pobieranie emerytury z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyłącza możliwość nabycia przez byłego pracownika kolejowego prawa do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w art. 74 ustawy o komercjalizacji, gdyż emerytura z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie jest emeryturą "powstałą" z tytułu jakiegokolwiek zatrudnienia (w tym także dającego prawo do deputatu węglowego), ale przysługującą w związku z osiągnięciem określonego wieku emerytalnego. Nawet odpowiednio długi staż "kolejowy" nie ma znaczenia w sytuacji, gdy jest podstawą ustalenia wysokości emerytury z art. 24 ustawy emerytalnej, a nie podstawą "powstania" emerytury "kolejowej". Powyższą ocenę przedstawił Sąd Najwyższy w uchwale z 6 grudnia 2022 r. w sprawie III UZP 7/22. Ten sam pogląd Sąd Najwyższy w innym składzie powtórzył w uchwale z 18 lipca 2023 r. w sprawie III UZP 1/23. Zatem powyższa ocena w orzecznictwie Sądu Najwyższego jest ugruntowana. Sąd rozpoznający niniejszą sprawę w pełni podziela przedstawiony kierunek wykładni omawianego w tym miejscu przepisu.

W tym stanie rzeczy zaskarżona decyzja jako zgodna z prawem sprawiła o oddaleniu odwołania o czym sąd orzekł w punkcie 1 sentencji wyroku.

O kosztach postępowania sąd orzekł w punkcie 2 sentencji wyroku kierując się następującymi przesłankami.

W postępowaniu cywilnym (w tym także w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych) obowiązuje zasada odpowiedzialności za wynik procesu wynikająca z art. 98 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez radcę prawnego zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach (art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c.).

Zgodnie z art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych, Sąd może zasądzić od strony przegranej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten ustanawia zasadę słuszności, która stanowi odstępstwo od zasady odpowiedzialności za wynik procesu wyrażonej w art. 98 k.p.c. Jest rozwiązaniem szczególnym wymagającym do swego zastosowania wystąpienia wyjątkowych okoliczności, przy czym sam nie konkretyzuje on pojęcia "wypadków szczególnie uzasadnionych", pozostawiając ich kwalifikację sądowi. W doktrynie i judykaturze przyjęło się, że do kręgu "wypadków szczególnie uzasadnionych" należą okoliczności związane zarówno z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Ocena taka dokonana przez Sąd w zasadzie nie podlega kontroli instancyjnej i może być podważona przez Sąd wyższej instancji tylko wtedy, gdy jest rażąco niesprawiedliwa.

W rozpoznawanej sprawie, Sąd Okręgowy uznał, że zachodzą przesłanki do zastosowania przepisu art. 102 k.p.c.

W przedmiotowej sprawie odwołujący P. M. działał w przeświadczeniu o słuszności swych żądań, samodzielnie, nie korzystał z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, przez co pozbawiony był możliwości dokonania prawidłowej oceny stosownych przepisów prawnych. Powołał się na wskazane w decyzji przepisy umożliwiające emerytom ubieganie się od deputat węglowy w postaci ekwiwalentu pieniężnego. W uzasadnieniu zaskarżonej decyzji organ rentowy wskazał wadliwie na przesłankę nabycia prawa do deputatu także osobom nabywającym emeryturę w trybie takim emerytura odwołującego uzależniając prawo aby zatrudnienie na kolei było ostatnim przed przejściem na emeryturę. Mogło takie uzasadnienie wywołać u odwołującego wątpliwości co do prawidłowości decyzji wobec ponad 30 letniego okresu pracy na kolei i ustalenia wysokości świadczenia w oparciu o ten staż.

Nadto należy wskazać, iż ani z odwołania ani też z wniosków odwołującego w toku postępowania odwoławczego nie wynikała konieczność aktywności pełnomocnika przy uzasadnianiu prawidłowości przypisanych w decyzji kwot zaległości. Badanie trafności decyzji ograniczało się jedynie do zasady a nie do wielkości zadłużenia, z czym w tym drugim przypadku wiązana powinna być aktywność procesowa pełnomocnika zawodowego w celu utrzymania w mocy całości decyzji. W niniejszej sprawie taka aktywność nie była wymagana z uwagi na samą treść formułowanych przez odwołującego zarzutów. Nakład pracy pełnomocnika organu rentowego w prowadzeniu sprawy ograniczył się jedynie do udziału w rozprawie.

Powyższe argumenty w ocenie sądu uzasadniają w niniejszej sprawie odstąpienie przy rozstrzygnięciu o kosztach procesu od zasady odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 k.p.c.) na rzecz zasady słuszności (art. 102 k.p.c.).

Mając na uwadze powyższe, sąd orzekł jak w punkcie 2 sentencji wyroku.

sędzia Romuald Kompanowski